

Genişletilmiş zet

Sigara Tüketimini Etkileyen Faktörler: Edirne ilinin Keşan ve İpsala İlçesi rneği

Giriş

Tütün kullanımı, çok yaygın bağımlılık çeşidi olması ve dumanında bulunan maddelerin insan sağlığı üzerine olumsuz etkileri nedeniyle dünyanın ve ülkemizin en önemli ve önlenebilir halk sağlığı sorunlarından biridir. Küresel olarak yılda 5 milyon kişi sigaradan dolayı hayatını kaybetmektedir. Bu rakamın 2025 yılında 7 milyonu gelişmekte olan ülkelerde olmak üzere 10 milyon olacağı tahmin edilmektedir. Türkiye’de 2000 yılında bazı hastalıklar ve risk etmenleri için Sakatlığa Uyarlanmış Yaşam Yılları (Disability Adjusted Life Year) hesaplanmıştır. Tütün kullanımını azaltmakla önlenebilecek ölüm sayıları erkeklerde 52.905 ve kadınlarda 1.794 olarak belirtilmiştir. Aynı alışma, sigara içme sıklığının azaltılmasının ölümleri önlemede en önemli koruyucu yaklaşım olduğunu ortaya koymuştur. Sigara tüketiminin sağlığa zararlarının yanı sıra ekonomi üzerinde de olumsuz etkileri vardır. Dünya Sağlık rgt sigara içmenin yılda yaklaşık yarım trilyon dolarlık ekonomik hasar oluşturduğunu tahmin etmektedir. lke genelinde bağımlılık yapıcı maddelere bağlı sorunların tanınması, koruma, nleme tedavi ve rehabilitasyon konusunda kalıcı stratejilerin belirlenmesi gerekmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2013 verilerine göre 2006 yılında Tekirdağ, Edirne, Kırklareli’de hane halkı tüketim harcama dağılımında alkollü içecekler, sigara ve tütün %4,4 iken bu oran 2011-2012 yıllarında %5,6’ya yükselmiştir. Araştırma Yunanistan’a sınır olan Edirne’nin İpsala ve Keşan ilçelerinde yrtlmştir. Bu illerin Yunanistan’a yakın olması ve Yunanistan üzerinden daha düşük fiyatla sigara teminin mümkün olması sigara-alkol kullanım oranını yükseltme açısından bir risk oluşturduğu düşünülebilir. Bu alışma Edirne’nin Keşan ve İpsala ilçelerinde sigara tüketicilerinin sigara tüketim düzeyi ve sigara tüketimini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı ve kesitsel tipte yapılmıştır. Durum tespitinin yapılması alınabilecek önlemler açısından önem teşkil etmektedir.

Yöntem

Araştırmanın evrenini Edirne’nin Keşan, İpsala ilçelerinde ikamet eden 18 yaş üstü 888 sigara kullanıcısı oluşturmuştur. Katılımcılara araştırcılar tarafından literatür ışığında hazırlanan 21 sorudan oluşan anket formu Ekim-Aralık 2017 tarihlerinde dağıtılmıştır. Çalışma için Trakya Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu, Edirne ve Keşan Kaymakamlığından izin alınmıştır. Araştırmanın evreninin yaklaşık 83.000 olduğu tahmin edilmektedir. Küresel yetişkin tütün araştırması Türkiye 2012 verilerine göre ülkemizde sigara içme oranı %27’dir. 0,03 örneklem hatası için ($p=0,3$; $q=0,7$) evrenin 100.000 olduğu durumlarda örneklem sayısı 888 olarak hesaplanmıştır Araştırma sonucu elde edilen verilerin analizi SPSS 21 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada tanımlayıcı istatistikler olarak sayı ve yüzde

kullanılmıştır. Bağımsız değişkenlere göre haftalık sigara tüketim dağılımlarının karşılaştırılmasında Pearson ki-kare analizi kullanılmıştır. Haftalık sigara tüketimi üzerine etkisi olan değişkenleri bir arada değerlendirmek için lojistik regresyon (backward) analizi yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Katılımcıların %75,9'u erkek, %42'si 29-44 yaş aralığında, %38'i ilköğretim ve altı eğitim seviyesinde, %65,5'i evli, %34,7'si özel sektör çalışanı, %60,6'sı Keşan'da yaşamaktadır. Araştırma sonucu elde ettiğimiz veriler göre; erkeklerde haftada altı paket ve üzerinde sigara tüketim oranı (%73,6) kadınlara (%51,9) göre çok yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ($p < 0,001$). Erkeklerde haftada 6 paket ve üzerinde sigara içme olasılığı kadınlara göre 2,3 kat fazladır. Çalışmada katılımcıların %51,2'si sigaraya 14-18 yaş aralığında başlamıştır. İlköğretim ve altında eğitimi olanlarda haftalık 6 paket ve üzerinde sigara içenlerin oranının (%77,2) lise (%65,1) ve üniversite (%60,5) mezunu olanlara göre çok yüksek düzeyde anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0,001$). Eğitimi ilköğretim ve daha az olanların haftada 6 paket ve üzerinde sigara içme olasılığı lise ve üniversite eğitimi olanlara göre 1,62 kat fazladır. Çalışmamızda katılımcıların %57'si tarafından sigara içmeye başlama nedeni olarak arkadaş etkisi, %15,7'si tarafından kişisel merak, özenti olarak belirtilmiştir. Katılımcıların %57,1'i hayatında en az bir defa sigarayı bırakmayı denediğini, %52,4'ü en az bir defa sigarayı azaltmayı denediğini ve %63,6'sı da sigarayı bırakmayı istediğini belirtmiştir. %69,1'i sigara içmekten memnun olmadıklarını, %91,9'u sigaranın kendisine zarar verdiğini düşündüğünü, %92,3'ü sigaranın zararları konusunda bilgi sahibi olduğunu ve %52,9'u hastalık durumunun kendilerine sigarayı bıraktılabileceğini ifade etmişlerdir. Hastalık ve aile-çevre baskısı nedeniyle sigarayı bırakabileceğini ifade edenlerde haftalık 6 paket ve üzerinde sigara içenlerin oranı ekonomik nedenler ve sigarayı istersem bırakırım diyenlere göre çok yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ($p < 0,001$). Katılımcıların %41,3'ü rahatlattığını düşündüğü, %21,2'si de can sıkıntısı nedeni ile sigara içtiğini belirtmiştir. Sigara içme bağımlılığını ileri düzeyde tanımlayanların haftalık 6 paket ve üzerinde sigara içme olasılığı bağımlılığını hafif düzeyde tanımlayanlara göre 23 kat, bağımlılığını orta düzeyde tanımlayanların haftalık 6 paket ve üzerinde sigara içme olasılığı bağımlılığını hafif düzeyde olarak tanımlayanlara göre 3,61 kat daha fazla bulunmuştur. Keşan'da yaşayan bireylerin haftada 6 paket ve üzerinde sigara içme olasılığı İpsala'da yaşayanlara göre 1,52 kat daha fazladır.

Sonuç

Sigara kullanımı tüm dünyada önlenemez mortalite ve morbidite nedenleri arasında yer almaktadır. Temin edilmesinin kolay olması ve bağımlılık yapması sigara ile mücadeleyi zor hale getirmektedir. Sigara tüketimi yaş, eğitim ve gelir düzeyi vb sosyodemografik değişkenlerle ilişkilidir. Çalışma sonucu elde edilen sigara tüketimi ile ilişkili olan sosyodemografik faktörlere ait veriler, sigara tüketimini önleme stratejilerini belirleme ve desteklemeye yardımcı olabilir.